

YTTRANDE

Dnr: Ks 2016/0852

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över departementspromemorian 2016:17 Otillåtna bosättningar (Ju2016/04138/DOM)

Svenska kyrkan har tagit del av departementspromemorian 2016:17 ”Otillåtna bosättningar” och vill framföra följande synpunkter.

Svenska kyrkan *avstyrker* förslagen.

Svenska kyrkan har granskat förslagen utifrån vår grundläggande människosyn, rätten till ett liv i värdighet samt Sveriges internationella åtaganden att respektera och garantera mänskliga fri- och rättigheter. Svenska kyrkan har förståelse för utmaningarna som en markägare står inför när det handlar om att flytta på en otillåten bosättning.

Svenska kyrkan har dock följande principiella invändningar mot förslagen:

1. I fråga om otillåtna bosättningar och den utsatthet som är förknippad med dessa bosättningar behövs ett helhetstänkande. Regeringen har valt att bryta ut en fråga, trots att man inte har remitterat den nationella samordnarens helhetsförslag¹. Svenska kyrkan anser att frågan om utsatta EU-medborgares situation måste hanteras i dess helhet. Det går inte att enbart bryta ut frågan om att flytta på otillåtna bosättningar.
2. I promemorian betonas enskilda markägares rätt till egendom, men de otillåtna bosättningarna finns i första hand på kommunal mark (se sid 53). Det går inte att bortse från att en offentlig huvudman har helt andra förutsättningar att hantera utmaningar förknippade med otillåtna bosättningar. Svenska kyrkan anser att offentliga markägare – i stället för att ansöka om särskild handräckning – ska anvisa de bosatta till platser med sanitära förutsättningar där de kan uppehålla sig. Sådana markägare bör därför inte omfattas av den föreslagna reformen.
3. Svenska kyrkan anser att det är olyckligt att det inte har ingått i utredarens uppdrag att närmare ge exempel och förslag på proaktivt arbete för att motverka uppkomsten av otillåtna bosättningar. Detta kunde ha varit ett viktigt komplement till uppdraget, som skulle minska både mänskligt lidande och kostnader för såväl offentliga som enskilda markägare. Där det finns ett proaktivt helhetstänkande från det offentliga sida uppstår inte samma problem med otillåtna bosättningar (sid 54). Samverkan mellan det offentliga och civilsamhället skapar goda möjligheter till värdigare liv för de utsatta individerna. Svenska kyrkan har erfarenhet av att om det finns flera etablerade organisationer som samverkar och arbetar proaktivt med boendefrågan tillsammans

¹ Framtid sökes – Slutredovisning från den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare: Betänkande av Nationell samordnare för utsatta EU-medborgare (SOU 2016:6).

med kommunen, så kan en reducering av otillåtna bosättningar uppnås. Så har till exempel skett på Gotland, där i stort sett samtliga utsatta EU-medborgare har tillgång till alternativt boende med professionellt stöd från kommunen. Svenska kyrkan anser att en flytt av en bosättning inte ska få verkställas innan frågan om rimliga boendialternativ har beretts.

4. De åtgärder som föreslås måste uppfylla kraven på rättssäkerhet. Svenska kyrkan anser att processuella skyddsåtgärder som bland annat FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-Kommittén) förordar måste respekteras i fråga om otillåtna bosättningar. Det innebär till exempel möjlighet för verkligt samråd med individerna i den otillåtna bosättningen, att det finns adekvata rättsmedel för dem, att det finns tillgång till rättshjälp för dem som är i behov av att söka rättslig upprättelse osv². Promemorians förslag uppfyller inte dessa minimikrav. Sverige har redan tidigare fått internationell kritik rörande utsatta EU-medborgares situation i Sverige³. Flytt av bosättningar måste ske på ett humant och värdigt sätt.
5. Svenska kyrkan ifrågasätter om förslagen överensstämmer med proportionalitetsprincipen. Den mycket snäva tidsramen för verkställighet innebär att det blir svårt att få prövat om en åtgärd är proportionerlig. Särskilt tveksamt är det i fråga om flytt av bosättningar efter interimistiska avgöranden. Svenska kyrkan anser att en bosättning aldrig bör få flyttas med stöd av ett interimistiskt avgörande. I vart fall bör detta inte tillåtas om svaranden inte har identifierats. Om en bosättning flyttas med stöd av ett interimistiskt avgörande anser Svenska kyrkan att det aldrig bör komma i fråga att ålägga svaranden ersättningskyldighet, inte ens om svaranden har identifierats i ansökan.
6. Svenska kyrkan vänder sig mot att de som blir föremål för de föreslagna åtgärderna blir behandlade som ett anonymt kollektiv. Förslaget om att släppa kravet på identifiering av individer i dessa bosättningar, vid ansökan om särskild handräckning, strider mot att Sverige i regel betonar att mänskliga rättigheter är individuella rättigheter som ska respekteras. Promemorians förslag är ett avsteg från denna princip.
7. Svenska kyrkan välkomnar att departementspromemorian redan i uppdragsbeskrivningen beaktar barnperspektivet och att barnets bästa måste beaktas som följer av barnkonventionen. De åtgärder rörande barn som finns i departementspromemorian behöver dock utvecklas ytterligare till exempel finns inga förslag när det gäller hur barn ska komma till tals i processen. (Barnkonventionen artikel 12).

Regeringen behöver ta utsattheten hos flertalet bosatta i dessa otillåtna bosättningar på allvar. Samhället kan inte administrera bort dessa utsatta individers närvaro enbart genom tvångsåtgärder. Mot bakgrund av detta avstyrker Svenska kyrkan förslagen.

Uppsala den 2016-09-01

På kyrkostyrelsens vägnar

Helén Ottosson Lovén
Generalsekreterare

² ESK-kommittén, General Comment No. 7: The right to adequate housing: forced evictions.

³ ESK-kommittén, Concluding observations on the sixth periodic report of Sweden, E/C.12/SWE/CO/6, p. 40.